

РЕЧ ПРЕ

Када је 2. децембра 2022. у 68. години живота после дуге болести преминуо Живојин Жика Ђурић, његова породица, колеге, пријатељи и другови осетили су да је једно изузетно раздобље Института за политичке студије завршено. Тај осећај допуњен је знањем да је Жика Ђурић у Институту провео читав свој радни век, од пријема далеке 1979/80. до краја живота последњег месеца прошле године. Бити у Институту толико дуго и истрајно – чак четрдесет две године, а у својству директора преко три деценије (1989-2022) – међу онима који су познавали делатност Института и рад Жике Ђурића, створило је уверење о високом степену позитивне поистовећености једног човека и једне установе.

Жика Ђурић је у претходном и у текућем транзиционом раздобљу у великој мери оличавао институцију која се бави политичким студијама. Као човека који је континуирано биран да њом руководи, реално и симболички је представљао ИПС. Извесно време Жика Ђурић је по обилном искуству био најстарији делатник у Институту који је једини зналачки и прецизно памтио све фазе институтског живота од 1980. наовамо.

*

Иако је Институт за политичке студије 1968. почео рад непретенциозно, као скромно опремљена и малобројна оурска установа, за протеклих више од пола века је нарастао и оснажио се до нивоа једне од најугледних институција политикологије у Србији. Будући да је највећи део прошлости Института Жика Ђурић провео на његовом челу, било је потребно тај дуги период сагледати и вредновати као динамично време консолидације, раста и развоја.

Допринос Жике Ђурића развоју ИПС-а већ и на први поглед био је разноврсан. Огледао се у више различитих функционалних димензија: науке и научних истраживања, организације научног рада, формирања и рада на пројектима, медијских презентација, богате издавачке продукције, часописа и монографија, научног менаџмента, материјалног и финансијског пословања, управљања људским ресурсима и, најзад, обезбеђења одговарајућег простора за делатност са неопходном опремом и другим логистичким садржајима.

Све то резултирало је садашњом сликом комплексне делатности Института са преко осамдесет запослених и бројним и јаким научно-истраживачким и општим сектором. Успостављање развојне перспективе је, дакле, оно што је унело дозу неопходног оптимизма и сигурности међу научне раднике и друге чланове ИПС-а.

*

На вест да је Жика Ђурић преминуо, многи од његових колега и пријатеља осетили су личну потребу да му се одуже на начин за који су претпостављали да би и он прихватио. Циљ је био да се трајније обележи Ђурићево значење и значај за Институт политичких студија.

Велики број пријатеља и колега је присуствовао сахрани у Штубику близу Неготина, месту рођења и завичају који је Жика Ђурић са поносом истицао и волео. Четрнаестог дана децембра 2022. године је поводом одласка Жике Ђурића са животне сцене одржана комеморација у Дому омладине Београда на којој је присуствовао велики број Ђурићевих познаника и поштовалаца.

Већ током децембра 2022. у Институту је у више наврата разматрана и прихваћена иницијатива да се на неколико начина сачини трајније сведочанство о раду Института у времену у коме га је водио Жика Ђурић. Тим више, што је раширено мишљење да је Жика Ђурић својим вишедеценијским залагањем уздигао Институт за политичке студије до таквог нивоа научног рада који омогућује у овом времену и у будућности квалитетне научне резултате.

*

На основу предлога неколицине старијих и нешто млађих колега договорено је да се поводом годишњице смрти објави *Споменица Живојина Ђурића* која би садржала сплет сећања на његову личност, са освртом на разне видове јавног деловања у научној заједници и његово научно дело. Замишљено је да се уз текстове прикупи и презентује довољан број карактеристичних фотографија које би визуелно дочарале динамични научни живот Института и његов колективни, тј. тимски дух.

Указано је такође, и томе је посвећена дужна пажња, да у селекцији приступачног фото-материјала у првом плану приказа буде научна делатност Института: научни скупови, панели, дебате, медијске презентације, студијски боравци, међуинституционална и међународна сарадња и сл. Ипак, као илустрација колегијалне атмосфере приказана су и обележавања значајних догађаја, разне свечаности и светосавске прославе Института.

Уз то, пажња је указана појединим истакнутим сарадницима и заслужним појединцима који су Институт несебично подржавали и помагали у дужим временским етапама. Тако нешто је било потребно и стога што је већини мање позната индивидуална подршка која је Институту пружана у осетљивим временима. Ликови тих личности су представљени у фото-галерији *Споменице*.

*

Посебно емотивно место у животопису Жике Ђурића имала је његова ужа породица, супруга, две ћерке, унуци, зетови... Сви они су снажно утицали на Ђурићеву пројекцију Института као проширене породице. Одатле је разумљиво што је Жика Ђурић као директор Института са сарадницима неговао блиске колегијалне односе испуњене непосредношћу и срдечношћу. Породична блискост учитавана је у потребу колегијалне блискости сарадника у Институту. Колико је Ђурић успевао у настојању међусобног зближавања истраживача и научника успевао, остаје да просуди време.

Захваљујући предусретљивости породице, пре свих супруге Дане, Институту су стављене на располагање фотографије из приватног живота Жике Ђурића. Без тих фотографија биографска слика Ђурићеве личности и његовог односа према Институту не би била довољно рељефна.

Иако је уочен мањак фото материјала о деловању ИПС-а осамдесетих и деведестих година прошлог века, није искључена могућност да ће понешто важно бити пронађено у додатним истраживањима.

*

Иницијатива за израду *Споменице Живојина Ђурића* настала је спонтано и сагласно. Отворени позив за учешће у изради *Споменице* путем писаних прилога је упућен свима који су Ђурића познавали и са њим сарађивали у сфери науке. Низ сећања и прикупљени фото материјал који су пред читаоцима, резултат су правовременог одзива петнаестак колега и пријатеља.

Оно што је могло да се уради у релативно кратком времену је урађено: састављен је уређивачки одбор, изабран уредник, међу запосленима ангажовано неколико марљивих сарадника, контактиране личности од значаја за рад Института. Тиме је створена нужна подлога за меморисање личности Жике Ђурића.

Консултована је и породица Ђурић која је, како је речено, изашла у сусрет институтској иницијативи, протумачила неке мање знане биографске чињенице, објаснила извесне детаље и дала занимљиве фотографије из приватног живота. Иако је прикупљен и предочен приличан број фотографија сходно природи *Споменице* извршен је одабир. И поред опсежности, остављен је простор за визуелне допуне појединих сегмената институтског живота, јавног деловања и приватног живота Жике Ђурића који до сада нису довољно познати и истражени.

*

У сваком случају, надамо се да је *Споменица* одређени културални и социолошки искорак у колективној свести о развоју, положају и улози Института за политичке студије у научној заједници, посебно међу институтима друштвених и национално идентитетних наука у Београду и Србији.

Упоредо са аутореклексивним побудама, ова *Споменица* такође исказује и тежњу неговања културе памћења деловања научних установа, то јест систематичног подсећања на значајне интервале и догађаје у историји Института, те индивидуалне и колективне доприносе научника који су га у разним периодима чинили.

У том смислу, сећања на Жику Ђурића која се предочавају читаоцима упућују на потребу даљег тимског рада на историји Института за политичке студије, у свим аспектима научне делатности у којима се више деценија испољавао и повремено истицао. Наравно, личност тродеценијског директора и саветника, уредника часописа и носиоца пројеката, али и аутора Живојина Жике Ђурића у том погледу је неизоставна.

*

Потребно је такође рећи да је у току рада на *Споменици* искрсло и неколико одиста нових момената који су указали на који начин и колико је Институт за политичке студије одолевао нимало безазленим искушењима преломних времена којих је током скоро шест деценија његовог трајања било и превише. Реч је заправо о томе како је Институт за политичке студије, као по основној намени политиколошка институција, избегавао разасуте замке хировите политизације и усмеравао се ка веродостојном научном пропитивању процеса и структура политике.

Речено је од значаја и стога што је по друштвеном и научном одређењу Институт за политичке студије нужно истраживачки уроњен у узбуркане воде политике чиме је, исто тако неизбежно, изложен снажним налетима политичких струјања, па и опасностима судара са очврслим политичким хридилама. Зато је личност Жике Ђурића као руководиоца Института потребно сагледати и кроз изоштрену опитку знања и умења, заправо завидне вештине да се препреке те врсте ако не савладају оно бар заобиђу. Према већини сведочења упућених, Ђурић је у томе успевао.

*

У *Споменици* ће читалац сасвим извесно назрети контуре научног рада Жике Ђурића, најпре кроз различита указивања на научну организацију и сарадњу, али и много одређеније, кроз урађени примарни нацрт његове био-библиографије. На тај начин читалац ће се сусрести са својеврсном институтском хроником Ђурићевог развојног пута, од првих научних покушаја до бројних ауторских и коауторских дела. Нацртом библиографије обухваћени су само крупнији радови, монографије, антологије, брошуре и сл., али не и бројни чланци и студије објављивани у часописима Института и шире. По свему судећи, тек предстоји израда детаљније библиографије Ђурићевих радова. Већ сада се може очекивати да ће будућим библиографским увидом сазнање о опсегу Ђурићевог ауторског рада бити потпуније.

*

Прилози у *Споменици* су писани из различитих углова гледања на лик Жике Ђурића. Највећи број аутора осветљава вишедценијску научну колегијалност у благом тоналитету сусрета, дружења и пријатељства. Свесни да је сарадња са Институтом за политичке студије и Жиком Ђурићем као директором нераздвојни део њихових интелектуалних биографија, они његову личност приказују аутобиографски, као предусретљиву и синергичну. Заједнички именитељ прилога Жикиних старијих колега и пријатеља је благодатност и пијетет према Ђурићу као необично корисном члану научне заједнице Србије.

Генерациски млађи и најмлађи аутори личност Жике Ђурића сагледавају кроз призму његовог научно-организационог и ауторског рада. У неколико прилога тумачени су конкретни проблемски аспекти Ђурићевих тематских монографија и коауторских дела. Међу уврштеним прилозима уочава се само један писан од млађе ауторке која није имала прилику да упозна Жиком Ђурића.

Остали аутори са уважавањем истичу Ђурићев несебични допринос њиховом научном развоју. Но, без обзира на очекивано различите углове гледања, провејава слична благодатност заснована на захвалности поводом научне емпатије и кооперативности Живојина Жике Ђурића.

*

Са разлогом се може претпоставити да ће *Споменица Живојина Ђурића* која се предаје суду читалачке и медијске јавности подстаћи толико потребна тумачења значења улоге личности научног организатора и научника у животу

истраживачких научних институција. У Институту за политичке студије је током његовог скоро шездесетогодишњег трајања забележено деловање више десетина значајних имена, осведочених политиколога и научника из других области друштвених наука. Имајући у виду биографске чињенице везане за учешће угледних аутора у научном животу ИПС-а, показују се као неопходна континуирана истраживања тог смера и профила. Управо књига сећања на Жику Ђурића – као директора и научника који је у Институту деловао четири деценије – могла би да буде подстрек за почетак систематичног рада на серији политиколошких портрета истакнутих припадника и сарадника ИПС-а од његовог оснивања до данас.

*

Живојин Ђурић – или како се често говорило „наш драги директор Жика” – оставио је неизбрисив траг у раду Института за политичке студије. Садашња организациона структура Института, бројност и разноврсност истраживача и уређеност научно-истраживачког рада у многоме је плод његових стрпљивих и упорних напора. Иако није дочекао уселење у нови простор Института, успео је да оствари ваљане претпоставке за наставак његовог развојног преображаја.

Надамо се да ће *Споменица Живојина Ђурића* послужити као подстицајна основа за постизање бољег разумевања значаја организације и управљања у области друштвених и нарочито политичких наука. Онима који су познавали Жику Ђурића садржај *Споменице* вероватно ће учврстити постојеће мишљење о његовој личности, док ће онима који га нису познавали дати много повода за размишљање о једном времену, једном човеку и једној научној институцији.

Уредник *Споменице*
Београд, 2. новембар 2023.